

[B] **IK ONTKEN ZE HEEFT GELEEFD. “MALVA”,
EEN NAUWELIJKS VERHOLEN SLEUTELROMAN
VAN HAGAR PEETERS**

De populaire dichteres Hagar Peeters debuteert als romanière met *Malva*. Dat is de naam van het hoofdpersonage, dat zichzelf in de eerste regels van het boek als volgt introduceert: “Mijn naam is Malva Marina Trinidad del Carmen Reyes, voor mijn vrienden hier Malfje; Malva voor alle anderen.” Oftewel: de dochter van de beroemde Chileense dichter Pablo Neruda (1904-1973) wier korte bestaan tot voor kort niet bekend was. Door de schrijver zelf uit zijn leven geweerd, zorgvuldig uit zijn biografie gewist en onvermeld gelaten in zijn memoires *Ik beken ik heb geleefd*, kan de houding van de vader ten opzichte van zijn kind als volgt worden samengevat: ik ontken dat ze heeft geleefd. Peeters vertelt echter niet alleen het schrijnende relaas van de verstoten dochter van de grote dichter. Aangezien dit verhaal aan de autobiografische problematiek van de schrijfster raakt, is dit ook een nauwelijks verholten sleutelroman, maar vooral een parabel over de kloof tussen publieke moraal en privaat handelen.

Neruda’s dochter, die hij kreeg met de Nederlandse Maria Hagenaar, wordt geboren met een waterhoofd en al snel is duidelijk dat zij nooit de mooie bloem zal worden waarnaar haar naam verwijst. Het gebrekkige meisje is een grote teleurstelling en last voor de dichter, en wanneer zijn huwelijk met de Nederlandse strandt, ontdoet hij zich letterlijk van haar. Hij stuurt vrouw en kind naar Nederland, waar Malva opgenomen wordt in een pleeggezin en Hagenaar keihard moet werken om te overleven. Malva sterft op achtjarige leeftijd, Hagenaar belandt in kamp Westerbork. Ondertussen hertrouwt Neruda twee keer, heeft hij een goed leven als diplomaat en profileert hij zich meer en meer als de grote linkse dichter en het geweten van Latijns-Amerika. Die paradox tussen enerzijds zijn publieke optreden, waaruit naastenliefde en een groot mededogen met de mensheid spreekt, en anderzijds zijn hardvochtige houding ten opzichte van zijn meest naaste familie – zijn eigen kind en zijn echtgenote – is wat Peeters onderzoekt in haar roman. Dat alles wordt geconfronteerd met Peeters’ eigen situatie. De schrijfster, die de dochter is van de bekende socioloog en schrijver Herman Vuijsje, van

Malva Marina Trinidad del Carmen Reyes, dochter van de Chileense dichter Pablo Neruda en de Nederlandse Maria Hagenaar, Foto F Julsing.

wie de familie grotendeels werd uitgerooid in de kampen (uitvoerig beschreven in *Ons kamp* van Marja Vuijsje, Peeters’ tante), vertoont duidelijk heel wat parallellen met Malva’s verhaal. Ook Peeters’ vader was op het publieke forum een voorvechter van linkse waarden en idealen, en ook hij liet zijn gezin in de steek. Deze roman is dus zonder meer een poging om met die persoonlijke tragiek in het reine te komen, maar ook veel meer dan dat: hij behandelt de vaak dubbelhartige verhouding tussen het maatschappelijke functioneren en de persoonlijke daden van mensen die ethisch gezag uitstralen.

Dat doet Peeters niet alleen door Neruda’s geval te belichten en het te koppelen aan haar eigen biografie, ze voert ook tal van publieke figuren op met een soortgelijk verhaal: de toneelschrijver Arthur Miller, James Joyce, Albert Einstein – elk van die grote schrijvers en denkers heeft een familielid met een afwijking waar hij vrijwel niet naar omgekeken heeft. Peeters brengt die verstoten kinderen samen en laat ze commentaar leveren vanuit het hiernamaals. Ze vormen er een groepje waar onder anderen ook de dwerg Oskar Matzerath uit *Die Blechtrommel*, de geestelijke zoon van Günter Grass, deel van uitmaakt. Malva stelt zich met

Peeters in verbinding en vraagt haar haar verhaal op te schrijven. Dat zorgt voor een origineel vertel-perspectief waarbij Peeters letterlijk een *ghostwriter* wordt die een dode het woord verleent, wat refereert aan het magisch-realisme uit de Latijns-Amerikaanse literatuur. Vanuit de hemel overziet Malva de situatie, en met behulp van de commentaren van andere beroemde gestorvenen die stelling innemen tegenover haar levensverhaal, wordt het morele gehalte van bepaalde beslissingen en handelingen afgewogen. Zo ondervraagt bijvoorbeeld Socrates in een voor hem typische kritische dialoog Neruda over zijn handelwijze ten opzichte van zijn dochter, geeft Wisława Szymborska haar mening en meent Goethe dat *Wahlverwandschaften* – zelf gekozen relaties – veel belangrijker zijn dan bloedbanden. Tegelijk blijkt ook bij al die figuren dat ze niet honderd procent consequent zijn in woord en daad: Socrates koos te sterven voor “de waarheid” (of vanuit een ander perspectief: zijn eigen grote gelijk), dronk de gifbeker en werd een held, maar liet wel zijn gezin in de steek; Szymborska’s optreden tijdens de oorlog was niet geheel onbesproken; en Grass’ beroemdste personage mag dan wel een toonbeeld zijn van de uiterste consequentie van verzet tegen het nationaalsocialisme, de schrijver zelf verzweeg jarenlang zijn lidmaatschap van de Waffen-SS en compromitteerde zich op die manier. Daarmee is dit een roman over de botsing tussen mooie praatjes en heimelijke daden.

Malva is een emancipatorische roman: Peeters vertelt de biografie van iemand van wie gepoogd werd het bestaan uit te wissen. Het geeft de vergeten Malva postuum het bestaan dat ze, uitgestoten en weggestopt, nooit gehad heeft tijdens haar leven. Dat is wat literatuur kan bewerkstelligen: de bevestiging van een bestaan. Wie deze roman graag psychologisch wil interpreteren, kan het schrijverschap van Peeters in dat licht begrijpen. Want *Malva* is natuurlijk ook een interessante autobiografische roman: geen afrekening met de afwezige vader, maar een genuanceerde poging om bepaalde keuzes te begrijpen. En een verzoening. Die komt er tussen Malva en Neruda wanneer zij elkaar na de dood ontmoeten en hij “erkent dat ik zijn dochter ben, dat hij mijn vader is, en dat dat eigenlijk het allerbelangrijkste is, dat het hoe of het waarom, of de invulling van dat dochterschap of het

vaderschap wegvalt bij het feit dat. Het onuitwisbare, het onbetwifelbare, door de waarheid zelf ware feit door het feit alleen, onmiskenbaar.” Hoe hard je ook van het vaderschap tracht weg te rennen, je maakt het nooit ongedaan. Het is als met de puntkomma, het leesteken waarmee Malva’s lichaamsbouw vergeleken wordt en dat in de roman veelvuldig gebruikt wordt. Het sluit een mededeling af, maar maakt duidelijk dat er een band is met de volgende mededeling. Een metafoor natuurlijk voor het feit dat bloedbanden uiteindelijk toch sterker blijken dan relaties die je aangaat uit vrije wil.

CARL DE STRYCKER

HAGAR PEETERS, *Malva*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2015,
240 p.
